

Üzenet Psaryból

Interszputnyik a gyakorlatban

Vagy egy éve, valaki megajándékozott egy színes plakáttal. Akkor még nem sejtettem, hogy kézzelfogható közlekedési szemüveg lehet a plakáton megörökített antenna hasonmását. A színes felvételen ugyanis az első magyar űrtávközlési földi állomás, a taliándörögdi antennája látható, ehhez hasonló építettek a lengyelek — szovjet szakemberek segítségével — Psaryban.

A parányi települést ne keressék a nálunk használatos térképeken. A Kielcétől légvonalban nem túl messzi völgybe órányinál is hosszabb erdei úton jutottunk el — emberi településnek nyomára sem bukkanván, már az eltévedés veszélyétől félünk, amikor... És most kérem, ne várjanak elragadtatót, meglepéstől tanúsodó felkiáltó mondatot. Nem, a psarybeli földi állomás nem külső látványával nyűgöztött le. (Erdős emlékeztetett a magyar plakáton levő képre: völgy, melyet dombok árnyékolnak, védenek az elektromos és egyéb zavaroktól, s a völgyben korong alakú épület, tetején 12 méter átmérőjű parabolaantennával. Egyébként pedig csend. Az épületkorongon kívül, s a falakon belül is. De úgy is mondhatnánk: nyugalom. A hanggá, képpé transzponálható jelek a legnagyobb „nagyüzem” idején is észrevételmentes.)

Szóval nem a váratlanul előbukkanó űrtávközlési földi állomás látványa, még csak nem is berendezések rejtélyes-talányos, a kívülről számára megfoghatatlan bonyolult rendszere kelt tiszteletet az emberben. Aki rádásul pontosan tudja, hogy az ott dolgozók számára mindaz milyen egyszerű... Ami miatt a Psaryban eltöltött délelőtti számomra maradandóan izgalmas élmény, az egy akár szórakozásnak is mondható, udvariassági gesztussal kezdődött. Szíves kalauzt kapván kísérel, már végigjártam az állomás majd minden helyiségét, amikor egy — bocsánat az egyszerűsítésért — nagy szürke fémszekrény előtt megálltunk. „Akar beszélni Magyarországgal?” — kérdezte kísérőm. Kétszóval kérdés volt, már nyúlt is a kapcsolóhoz, mikrofonhoz, s hívta a taliándörögdiakat.

Amikor a kubai VIT-ről sugárzott műsort az Interszputnyik rendszer műholdjainak közvetítésével a Magyar Televízió, vajon miért nem dobogott a torokban a szívem? S miért reszket az ember mikrofont tartó keze Psaryban, amikor üdvözlőket küld az otthoniaknak? A mosolygóni való elfogódottsággal kimondott szavak, szavaim — a másodperc negyedére alatt jutottak haza. Hosszú utat tettek meg. Megjárták az űrt. Grönland felett, Psarytól 40 ezer kilométerre volt a Molnyija műhold, mely vevőantennájával felfogta, s rögtön küldte is vissza a jelet, hogy 0,26 másodperc múlva Taliándörögden hallják is a Lengyelországból küldött magyar szót. Ugye, egyszerű? Pedig ez az űrtávközlési állomások és műholdak rendszerének lényege.

Valamivel szakszerűbben fogalmazva: az Interszputnyik nemzetközi szervezetbe lépő országok — Magyarország az egyik alapító tag volt 1971-ben — kontinensek közötti távközlési összeköttetést létesíthetnek, műhold segítségével. A Psaryban működő első lengyel földi állomás, tévé- és rádióműsorok vételét, közvetítését, telefonbeszélgetések továbbítását teszi lehetővé. Az építkezés — szovjet tervek alapján — 1973 áprilisában kezdődött, s a tervezett 33 hónap helyett 18 hónap alatt fejeződött be: Lengyelország felszabadulásának harmincadik évfordulója tiszteletére. Az Interszputnyik rendszer fenntartói úgy tervezik, hogy a mostani, naponta kétszeri és csupán néhány órányi üzemidőt (amíg a Molnyija például a psaryi földi állomás látóterében tartózkodik) 24 órássá kapcsolattá bővíti újabb műholdak felállításával. A fejlődés másik útja sem áll messze a megvalósítástól: hogy ugyanis valamennyi földi állomás egyide-

jűleg kapcsolatot teremthessen az Intelsat-rendszerű műbolygókkal.

De a jelennél maradva: a földi állomás kibocsátotta jelet a kozmikus állomás állandóan a Földre irányított antennájával veszi, s más frekvencián — egy lámpaizzó energiájának megfelelő erősséggel — vissza is küldi a Földre. Ahol aztán a különleges mechanizmusok — teleszkópszerű berendezések — segítségével, nagy pontossággal irányított antenna az űrből érkező parányi jelet 200 ezerszeresére erősíti. Miért szükséges ez a nagymértékű erősítés? A jel több tízezer kilométert fut be — tehát „legyenül, s elveszne a környezeti „ártalmak” sokaságában, ha nem alkalmaznának ilyen nagy nyereségű, az antenna saját zajszintjének csökkentését folyékony nitrogénes hűtéssel — 200 Celsius-fokon — elérő berendezést.

Így lehetséges az — meg aztán követelmény is —, hogy a távoli földrészekről érkező telefonhang ugyanolyan jó minőségű legyen, mintha csak a város másik felében vette volna fel partnerünk a kagylót.

Psaryban azon a délelőttön éppen nem futott tévéközvetítés a berendezéseken, de már készülték a nemzetközi megállapodás szerinti délutáni programra. A monitorokon látható kép afféle próbaműsor volt: ellenőrizték, pontosan követi-e a komputer vezérelte antenna a Molnyiját.

„Ugye érti?” — fordult hozzám szíves kalauzum a psarybeli ismerkedés végén. Andzej, utam tolmács-kísérője, a lengyelül feltett kérdést kissé hosszabban fordította. Hozzátette ugyanis, hogy bár mindent lefordított, de ebből az egész rendszerből csak annyit ért: itt valami ördögös-séget szelidített az ember a kezéhez. Ebben egyetértettünk.

PÁLFY KATALIN

Herceg Árpád

El a vitorlás egekbe

Csontmorzsoló fagyokba zárva bezárva nézde kőbe és csak néha tulipánba ölelve panel-karokkal általában szemezve ördögös lakattal bambán a nincsel e foghatatlan zárral —

Mint illik magam maradtam megnyitott egy földi kátlán sörök és borok savanyodván állnak várnak az üvegek alján egy elhagyatott ősi kertben kell egyszer ingben elhavernem —

Szemem mezejéről kiszakadtál lettél szív tudó száj sebe te templomszolgák felravatalozván megmossa két kezét és eltűnik a napfény-behavazta utcán —

Most a királyságnak hallgatás az ára csönd-birodalom teköző királyi zálogba csapja minden ígérte rábízta magát az árvaságra —

S amikor majd minden összetörve szilánk a jóbarát a cifra bögre elszállók el a vitorlás egekbe —

Majtényi Erik

Randevú

A villanyóra délnyugati lapja három társától végleg elmaradt, a reggel megrekedt időt mutatja, és áll, csak áll a béna pillanat.

Áll az idő — de hőmpolyog alatta a jövő-menő zajló cáfolat, s a három másik óralap fogadja a pontatlan s a pontos párokat.

Majd egyszer odaállsz a negyedikhez nyolc órák — csak nézelődsz, pihensz, az érkezőkre rá se hederítesz, és soha többé nem lesz fél kilenc.

Korábbi jegyzetfüzeteimet lapozgatva, kutatva régi följegyzésekben, megállított egy név, melyet két vonalkával húztam alá. Tíz évvel ezelőtt találkoztam Bagoly Iona kendergyári fonónővel. Neve mellé akkor csupán annyit írtam, hogy intézetből került a gyárba, s egyetlen vágya, hogy kicsiny hűgát, aki még állami gondozásban élt, „talpra állítsa”. Bagoly Iona alacsony, törekény természetű lány, szép barna szemeiből erős akarat sugárzik. A jelenről és a múltból vallott őszintén és határozottan.

— Tiszta kenderből készített ötös vastagságú fonalat. Nem mondhatnám, hogy tapsolunk. Lennel keverve sokkal jobban megy a munka. Elvégre normában dolgozunk, nem mindegy, hogy mennyi a teljesítés. Kenderből? Abból legfeljebb a százszázalék sikerül, de lennelt keverve százöt is könnyen megy. Hogy mi készül az itt gyártott fonalból? Azt én nem tudom, az újszegedi gyárba viszik át, asztalvédébe.

— Az intézeti életemről nem szívesen beszélek, szeretném már elfelejteni, hogy milyen körülmények között nevelkedtem. Az ember inkább előre tekint. Nem, nem szégyellem azt, ami volt, sőt magam is hálás vagyok, mint ahogyan sokan hálásak lehetnek az államnak, amiért fölkarolja az elesetteket. Engem húgommal együtt vettek állami gondozásba, de őt azonnal kiadták nevelőszülőkhöz, majd a kunferhériói intézetbe került. Rendszeresen látogattam, csomagot vittem neki és vártam, hogy elvégezze az általános iskolát. Nagyon hozzám is, a húgom, mondhatom azt is, hogy piciny korától én neveltem, etettem, fürösztöttem, övtam, ahogyan tudtam.

— Miért kerültünk intézetbe? Úgy vagyok ezzel, hogy a szüleimről utólag sem akarok rosszat mondani, de az ő hibájukból történt. Mint mondtam is? Magam főztem, mostam, takarítottam, pedig még iskolába se jártam. Amióta az eszemet tudom, önálló vagyok. Nyaranta magam kerestem meg az iskolá-

Az ember előre tekint

ra való pénzt is, könyvekre, irákra. Kiadtak egy gazdához, első osztályos koromtól kezdve hetedikéskoromig. Anyámnak fizettek értem, én meg dolgoztam. Végül a tanács kezdeményezte az állami gondozásba vételünket, mert nem tartották megnyugtatónak a körülményeinket, féltettek minket.

— A szegedi kenderfonóba akkor kértem magam, amikor az intézetben elvégeztem a nyolcadik általánost. Elsősorban az vezérelt, hogy gyorsan szakmát szerezhettek. Egyéves volt a fonószakmunkás-képzés, előbb váhattam önálló keresővé. A szegedi „Kállai Éva” nevelőotthonban éltem, majd később, két esztendőig leányszálláson. Ezután kezdődött az igazi felnőttkorom, természetesen albérlésben. Régi barátommal lakom, havonta négyszáz forintot fizetek. Lakásra várok, gyűjtögetem a pénzem, hogy ne érjen váratlanul, ha egyszer valóra válik ez az álom.

— A Fonó III.-ban jól érzem magam. A Cél nevű brigádnak vagyok a vezetője. Heten vagyunk, igen jól összehozott társaság. Idősebbek és fiatalabbak együtt, húsztól negyvenöt éves korig. Két lány és asszonyok tartoznak a csoportba. Hogyan lettem én a vezető? A társak választották meg. Talán, mert fiatal voltam, több energiával, s talán a munkát is nézték, hogy érdemes-e engem választani. A pártba is akkor, hetvenháromban léptem be. Miért? Úgy éreztem, ha az állam engem fölkarolt és nevelt, akkor ott a helyem mellette, s végül is szerettem ezt a politikát, melyet pártunk követ és meghatároz. A munkásokhoz és a párthoz tartozónak érzem magam.

— A húgom is egyenesbe jutott. Ide került Szegedre, s megszerezte a varrósakmát. Most a ruházati szövetkezetben dolgozik és leányzalláson lakik. Nagyon örülök ennek, s annak is, hogy egy rendes fiúval jár, s azt tervezgetik, hogy összeházasodnak. Engem a fiújával együtt gyakran meglátogatnak. Én meg a húgommal sűrűn elutazok Mindszentre, ahol nagybátyámék laknak. Szeretjük őket, mert érezzük, ők is szeretnek minket. Amikor intézetben éltünk, el-eljötték hozzánk látogatni. Két gyerekük van, úgy érezzük nagybátyáméknál magunkat, mint egy szülői környezetben, a gyerekek is testvéreiknek tekintenek minket. Ez nagyon jó érzés. Az anyánk egyszer látogatott el hozzánk, apámat hat éves koromban láttam utoljára. Annyit hallottam, hogy Szegeden él, családja van. Megismerém-e? Nem hiszem, hogy megismerném egymást, az is lehet, hogy olykor elmegyünk egymás mellett az utcán. Lehetséges, hisz annyi ember él ebben a városban. Nem kíváncsi vagyok megismerni, eddig elboldogultam, ezután is meg leszek nélkülk. Annak örülök legjobban, hogy a testvérem „talpra állt”, egy gondolat kevesebb nyugszik a vállamon.

— Soha nem menekültem a nehezebb föladatak elől. Itt jó nekem, a fonodában. Igen szeretem ezt a szakmát, ezt a munkát. Csak megemlítem, hogyan alakult idején negyvenötén kezdtek egy osztályban, s jelenleg egyenként dolgozunk. A fonónő közülük. A többiek? Addig keresték, míg meg is találták a munka könnyebb végét. Miért nehezebb ez a szakma? Nem is tudom, hogyan mondjam el. Piszkos is, poros is, sokat kell futkosni, cipekedni, s olykor az alapanyag is nehezíti a munkát. Befűzni a szálát, csévéért rohangálni, hátul aláakadni a gépnek, egyszóval, van mit csinálni a nyolc óra alatt.

— Tényleg szeretem a fonodát, nekem nem is unalmas. Nincs két egyforma műszakom, hiába tűnik úgy a kívülrőlőnek. Mindig ki kell találni valamit, hogy jobban, rendesebben menjen a fonás. Hol kapargatni, hol petrózni kell a gépet. Amíg a gyárban fonoda működik, nekem megfelel, nem vágyódom el máshová.

— Magamról, a magánéletemről? Összefonódik a gyári élettel, mint a len a kenderrel. Tavaly öthónapos pártiskolát végeztem, sokat tanultam, jó minősítéssel zártam a tanfolyamot. Megnőtt a tanulási kedvem, valószínű, beiratkozhatom a Marxizmus-leninizmus Esti Egyetemre. Miért oda? Ha az embernek célja van, s akar valamit, azt, ha török, ha szakad; végrehajtja. Még többet akarok tudni, mert erre szükségem van a társadalmi feladataimban is, a nyolc általános csak nyolc általános, nem igaz? Hogy szakmailag is lehetne tanulnom? Lehetne, valóban, de megvalloim őszintén, hogy a matek nekem nehéz, nem értem, és nem vagyok képes megérteni. Azért nem merek nekifogni a textilipari technikumnak, mert a számtan miatt úgyis kidobnának.

— A társadalmi élet útjain szeretnék többet tudni és világosabban látni, ezért tanulok politikai ismereteket. Tagja vagyok a vállalati és a gyári pártbizottságnak, a Hazafias Népfront szegedi városi bizottságának, s megítéző és magas tisztségnek tartom azt, hogy hét munkatársam bizalmából brigádvezető lehetek. Különböző szabad időm egy részét is fölémészti a társadalmi munka, de marad időm olvasásra, és ha érdekesebb filmet vetítenek, moziba járok.

— A brigádról? Szívesen. Több-ször megszereztük az ezüst fokozatot. Hol az arany? Az is meg lett volna tavaly, de mivel egyik lány igazolatlanul mulasztott, elestünk tőle. Megszidtuk, nem zártuk ki a brigádból. Fiatal még, olykor meggondolatlan, de egyébként közénk tartozó, és ügyes kis munkás-lány. Nem azt a brigádot tartom nagyra, amelyik egyetlen kis botlás után „megszabadul a tételtől”, mi is lenne akkor a mi társunkkal? Majd lassan, szépen belátja, hogy milyen fontos a mi csapatunknak a fegyelem, a mindenki egyért, egy mindenkiért. Vállalásaink olyanok, mint majd minden brigádé. Húsz óra társadalmi munkát ajánlottunk, a gyárban szépténi szeretnénk az osztályt, meglátogatjuk a betegeket, részt veszünk a kommunista műszakokon, szakmailag, politikailag képezünk magunkat. Egyik társunk most szerzett szakmunkás-bizonyítványt. Ott vagyunk a brigádklub rendezvényein. Dolgozunk rendszeren, szeretnénk jó minőségű fonalat készíteni, és ha kell, túlteljesíteni a normát. Érezzük, hogy elismerik igyekeztünket. Három évvel ezelőtt Kiváló dolgozó kiténtetésben részesítették.

— Vágyaim, terveim? Sok mindent elmondtam belőlük. A fizetésem átlagosan háromezer-egyszáz forint. Spórolok, ötszáz forintot ifjúsági takarékbetét nyitottam. A legnagyobb vágyam és álomom a saját otthon. Férjhez menni még nem akarok, talán nagyon is megszoktam az önállóságot, a függetlenséget. De ez az egyetlen olyan dolog, mely legkevésbé kiszámítható. Időm van még. Emberi győzelemnek tartom, hogy testvéremmel együtt szilárdan állunk, és megyünk a magunk választotta úton. Úgy érzem, nem szeretnélenségéből mondom, nyugodt a lelkiismeretem, s szeretném felejtetni a múltat, s mint a legtöbb ember, előre tekinteni, nem pedig visszafelé.

GAZDAGH ISTVÁN